

senere. Han tør ikke afgøre, om Socialdemokratiet havde vestalliancen som første prioritet med det Skandinaviske Forsvarsforbund som en acceptabel løsning på grund af dets forventede lettere indenrigspolitiske accept og mindre sovjetprovokerende karakter, eller om det skandinaviske virkeligt var førsteprioriteten.

Den norske side bliver belyst i to vægtige indlæg: *Knut Einar Eriksen og Helge Ø. Pharo* giver i *De fire sirklene i norsk utenrikspolitikk 1949-1961* en gedigen oversigt over de norske holdninger og politikker inden for den atlantiske, den vesteuropæiske, den nordiske og den globale cirkel. Indlægget slutter med en kommenteret bibliografi. *Rolf Tamnes* udreder, kompetent og dokumenteret, nærmere i *Samspillet mellom Norge og Danmark i NATO i 1950-årene* hvor tæt samarbejdet var, og hvor det havde sine grænser.

Den svenske side er mere beskedent belyst. Alene mulige grunde til det svenske udspil om det Skandinaviske Forsvarsforbund tager diplomaten *Kristen Wahlbäck* op i essayistisk form i *Sverige och det skandinaviska försvarsförbundet: Sju förklaringsfaktorer*. De lyder meget plausible, men i hvilket omfang, de virkelig fandtes, og hvilken vægt de havde hos svenske beslutningstagere forbliver ubesvaret.

Specielle sider af den danske situation bliver taget op i 3 indlæg. I en stofrig og vel gennemført undersøgelse: *Mulig fjende – nødvendig allieret? Vesttysklands rolle i udformningen af dansk forsvars- og sikkerhedspolitik 1950-1961* synes *Poul Villaume* at være kommet om ved alle relevante problemstillinger i emnet. Hovedpunkter er stillingtagen til vesttysk genoprustning og den senere oprettelse af enhedskommandoen i 1961. *Leon Dalgas Jensen* viser i sit solide grundstudie: *NATO og danske økonomisk-politiske*

interesser 1949-1956, at Danmark forsøgte at slippe så billigt som muligt. Der var vitterligt valutariske problemer med at finansiere den tredobling af forsvarsbudgettet, der fandt sted mellem 1948 og 1953, især når det ikke nævneværdigt måtte gå ud over den danske levestandard. Det kunne jo i sidste instans svække tilslutningen til alliancen fra vælgerens side. *Michael H. Clemmensen* gennemgår den kendte udvikling i USA's og NATO's Atomstrategitænkning i *Den massive gengældelses lille øko*. *De taktiske atomvåbens rolle i dansk forsvarsplanlægning i 1950'erne* og viser, at de militære chefer i Danmark stred en forgæves kamp mod politikerne for at Danmark også skulle have taktiske atomvåben. Man opdager, at brugen af atomvåben var en langt mere nærliggende option, end vi bryder os om at tænke på i dag.

Alt i alt er det en fortræffelig udgivelse, der bestemt kan anvendes på universiteterne og sikkert også for oversigtsartiklernes vedkommende i gymnasiet's udvidede læsning.

Axel Kjær Sørensen

Karen Siune: *EF på dagsordenen*. (Forlaget Politica, 1991). 168 s.

Denne bogs problemstilling er, i hvilket omfang EF som tema har været på dagsordenen blandt politikere, i medierne og blandt vælgerne. Om dette emne er der allerede offentliggjort en række analyser og redegørelser, hvoraf Karen Siune tegner sig for en ikke ubetydelig del. Resumé af disse undersøgelser udgør de første 7 kapitler, mens de 2 sidste fremlægger analyser af det tredje direkte valg til EF-parlamentet i juni 1989 og den politiske debat om EF i sommeren 1990.

Det drejer sig fremherskende om kvantitative analyser, idet de kvalitati-

ve sjældent går længere end til at identificere for-og-imod holdninger. Hvor noget befinder sig på »dagsordenen« er således bestemt af, hvor ofte det nævnes i udtalelser og avisartikler i forhold til andre emner, og i vælgerinterviewene, hvor mange der nævner det som et vigtigt problem. Hovedkonklusionen er, at EF-stof normalt fører en tilbage-trukket tilværelse på den politiske dagsorden i politikernes offentlige debat, i massemedier og hos vælgerne. I forbindelse med konkret stillingtagen i form af afstemninger rykker det dog længere op. Alene i 1971 var EF-spørgsmål i den anførte forstand topprioriteret hos vælgerne, mens de aldrig har været det hos politikere og i medierne. Det normale billede er således, at vælgerne prioriterer 5-10 emner vigtigere end EF. Ved tættere rundspørger omkring EF-afstemninger vises det dog, at vælgerne ved disse lejligheder prioriterer det noget højere, for snart efter at lade det indtage sin »normale« plads igen. Karen Siune finder resultaterne i overensstemmelse med gængse teorier om, hvad der bestemmer borgernes politiske dagsorden nemlig: nærhed, identifikation og relevans for den enkelte. At medierne kan rykke ved denne dagsorden ved bestemte lejligheder, finder hun vist ikke helt betryggende, idet hun taler om mediernes ansvar i den forbindelse.

Axel Kjær Sørensen

Heide Braukmüller: *Grönland – Gestern und Heute. Grönlands Weg der Dekolonisation.* (Weener, 1990). 849 s.

Det store omfang af denne »Dissertation« fra Universität Oldenburg zu Oldenburg fra sommeren 1989 skyldes til dels fremstillingsteknikken, idet det er den fra 70-erne så kendte nedfotografe-

ring af maskinskrevet manuskript mangfoldiggjort via off-set teknik. Det giver mange sider, hvis læselighed tit lader meget tilbage at ønske. Til dels skyldes det store omfang, at 392 sider bruges til bilag med oversættelse til tysk af mange dansksprogede kilder. Endelig skyldes det også en forbavsende grundig redegørelse for Grønlands natur, kultur og hidtidige historie på flere hundrede sider. Dette stof lægger op til en encyklopædi om Grønland, og det er klart en for stor mundfuld for en enkeltperson, der ikke behersker noget område fra grunden. Det er derfor ikke lykkedes alt for godt, idet det af ressourcemæssige grunde må bygge på sekundær, tertiær og kvartær litteraturen. Det rummer mange misforståelser og regulære fejlslutninger. Forfatterinden har tilsyneladende været så betaget af dette baggrundsstof, at hun syntes, hun måtte formidle det videre.

Som politolog har hun i særlig grad interesseret sig for de grønlandske politiske organer: forstanderskaber (1856-1911) kommuner (1911-), landsråd (1911-1979), sysselråd (1925-1950), hjemmestyre og landsting (1979-). Det er gjort med stor grundighed udfra de officielle akter – endog at læse dansk har forfatterinden lært sig. Beskrivelsen af disse organers indretning, kompetencer og relationer er grundig og omhyggelig, mens deres placering i samtidens politiske univers ikke har været genstand for nogen undersøgelse, men blot angives med – ganske vist – plausible stikord. Bedst er afsnittene om hjemmestyreproblematikken lykkedes (kapitel XII-XIII s. 318-433). De synes udtømmende på den eksisterende litteratur, hvis synspunkter refereres, men ikke diskuteres.

For en disputats at være er det småt med teser. Sammen med den anvendte litteratur antages det, at Grønland var en dansk koloni og at de politiske pro-